

MAXIMAAL NEDERLANDS

COLOFON

Boom beroepsonderwijs
info@boomberoepsonderwijs.nl
www.boomberoepsonderwijs.nl

Auteur: Marcel Heunks

Redactie: Anne Luiten en Boom beroepsonderwijs

Titel: Maximaal Nederlands

ISBN: 978 90 372 6231 5, maakt deel uit van pakket 978 90 372 6230 8

Bronvermeldingen: Lev radin | Shutterstock.com, Ratana21 | Shutterstock.com, Monticello | Shutterstock.com, Piotr Piatrouski | Shutterstock.com, Motorsports Photographer | Shutterstock.com, Aisyaqilumaranas | Shutterstock.com, Nadir Keklik | Shutterstock.com, C. Welman | Shutterstock.com, Jan van Dasler | Shutterstock.com, Salvador Maniquiz | Shutterstock.com, Robert Hoetink | Shutterstock.com, Mikhail Olykainen | Shutterstock.com, © ZOO Planckendael, Koninklijke Maatschappij voor Dierkunde van Antwerpen

Eerste druk/eerste oplage

© Boom beroepsonderwijs 2022

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

De uitgever heeft ernaar gestreefd de auteursrechten te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Door het gebruik van deze uitgave verklaart u kennis te hebben genomen van en akkoord te gaan met de specifieke productvoorwaarden en algemene voorwaarden van Boom beroepsonderwijs, te vinden op www.boomberoepsonderwijs.nl

INHOUD

	Inleiding	5
Hoofdstuk 1	Spreken	9
	De heilige drie-eenheid van het spreken	10
	VLA: Verleiden	13
	Zeven uitgangspunten voor een goede stelling	20
	Publiek geactiveerd. Wat nu?	25
	Voorbeeldinleidingen	31
	Om over na te denken	34
	VLA: Laat jezelf zien	36
	VLA: Afsluiten als een pro	45
Hoofdstuk 2	Krachtig presenteren	51
	De juiste powerpointpresentatie	53
	Tips en trucs	55
	Andere tools voor krachtig presenteren	60
	Spiekbriefje	64
	Online versus offline presenteren	68
	Checklist presentatie	70
	Hoe oefen je je presentatie?	71
Hoofdstuk 3	Gesprekken voeren	77
	Iedereen kan toch een gesprek voeren?	78
	Gesprekstechnieken	79
	Met ANNA kom je verder	82
	Hier en nu met LSD	85
	Herhaling, details en KISS	87
	Mijn ervaring ≠ jouw ervaring	90
	Wat heb ik hieraan voor mijn examen?	92
Hoofdstuk 4	Schrijven	97
	Recept	98
	Schrijven met OPA	100
	De O van OPA: Oriënteren	100
	Tekstdoelen	101
	De P in OPA: Plan maken om te schrijven	106
	De A in OPA: Aan de slag	109
	Brief/e-mail	116
	Sollicitatiebrief	118
	Artikel	124
	Rapport	133
	Wervende teksten	138

Hoofdstuk 5	Taalverzorging	149
	Drillster	150
	Gedoe met dt	150
	Los of aan elkaar	154
	Leestekens	155
	Echter	166
	Me boek of mijn boek	167
	Als of dan?	168
	Zodat	169
	Doe ik een mbo-opleiding of MBO-opleiding?	170
	Inlopen versus lopen in	171
	Zin beginnen met ik, en of maar	172
	Hen of hun	173
	Hij wil of hij wilt	175
	Dat of wat?	176
Hoofdstuk 6	Lezen en Luisteren	181
	AHA: Lezen en luisteren	182
	Ik kan toch al lezen en luisteren?	184
	AHA	184
	Actief lezen en luisteren	187
	Oriënterend en globaal lezen	187
	Intensief verder lezen	190
	Werkt dat ook zo bij luisteren?	199
	Aanvullende strategie voor luisteren (en lezen)	200
	Actief lezen en luisteren: alles op een rijtje	202
	Herken de vraag	204
	Antwoord geven op de vraag	238
	Twee laatste opmerkingen	241
Hoofdstuk 7	Uitgewerkte voorbeelden	245
	Spreken	246
	Schrijven	250
Hoofdstuk 8	Wat als ik dyslexie heb of Nederlands niet mijn moedertaal is?	257
	Spreken	259
	Gesprekken	260
	Schrijven	261
	Lezen en Luisteren	264
	Examencommissie	265
Hoofdstuk 9	Bronnen en literatuur	267
	267

INLEIDING

Digitale leeromgeving

Bij sommige opdrachten heb je hulpmiddelen nodig. Bijvoorbeeld filmpjes, formulieren of een link naar een website. Deze staan allemaal in de digitale leeromgeving. Het icoontje in de vorm van een wereldbol verwijst naar de digitale leeromgeving. Om hier te komen ga je naar digitaal.boomonderwijs.nl/beroepsonderwijs.

Eerste keer inloggen in de digitale omgeving

Voordat je de digitale leeromgeving kunt gebruiken moet je je licentie activeren.

- Overleg met je docent welk type account je gebruikt.
- Ga naar www.boomberoepsonderwijs.nl/licentie.
- Bekijk de instructiefilm of lees het stappenplan.
- Volg de stappen.

Daarna kun je aan de slag!

Het is belangrijk om de verwachtingen helder te hebben. Daarom begin ik daar direct maar mee, dan weet je in ieder geval waar je aan toe bent.

Dit boek en de bijbehorende digitale omgeving bereiden je voor op de examens Nederlands op 3F-niveau. Dat is het niveau waarop je wordt geëxamineerd als je een opleiding doet op niveau 4 binnen het mbo.

Aan alle examens wordt aandacht besteed. Dat zijn de examens *Spreeken, Gesprekken voeren, Schrijven* en *Lezen en Luisteren*.

Tegelijk hoop ik je iets mee te geven voor de toekomst. Na je opleiding houd je ongetwijfeld nog eens een presentatie, al is het maar op de trouwerij van je zus of broer, of moet je een stuk schrijven dat écht verschil moet maken. Taal en communicatie stoppen immers niet na je opleiding.

Verantwoording

Waarom schreef ik dit boek? Het antwoord is simpel. Geen van de lesboeken en methoden die er op dit moment zijn, vind ik optimaal aansluiten bij jou als BBL-student die een niveau 4-opleiding doet. Sommige onderdelen zijn overbelicht en andere onderbelicht. Wat zeker onderbelicht blijft is de werkelijkheid.

Die werkelijkheid is dat jij als student het spannend vindt om een presentatie te houden, dat je om moet kunnen gaan met teksten die je geen bal interesseren en dat je worstelt met goede teksten schrijven.

Er is in die boeken veel aandacht voor taalverzorging (spelling en grammatica), maar nauwelijks voor de vraag hoe je aantrekkelijke teksten schrijft. Wanneer is een tekst eigenlijk aantrekkelijk? Welke woorden gebruik je en welke niet? Moet je korte zinnen (want makkelijk leesbaar) of juist lange zinnen (want intelligent) schrijven?

Dan is er nog de vraag wat je moet doen om een zo hoog mogelijk resultaat te behalen.

Alles bij elkaar genomen vind je in dit boek de ingrediënten die nodig zijn om je examens zo optimaal mogelijk voor te bereiden en niet alleen dat. Je kunt al deze kennis en vaardigheden toepassen in je eigen werk, tijdens je opleiding of in je privéomgeving. Kortom, je krijgt dubbel Nederlands.

Experts

Voor het samenstellen van dit boek heb ik me vooral laten inspireren door studenten als jij. Studenten stellen mij vragen die ik nooit vooraf had kunnen bedenken. Studenten lopen tegen problemen aan waarvan ik vooraf nooit had bedacht dat dat problemen konden zijn. Studenten zijn open, eerlijk en zeggen waar het op staat. Dat is precies waar communicatie en taal voor bedoeld zijn.

Naast de ervaringen die ik als docent en als examinator heb opgedaan, heb ik me ook nog enigszins ‘wetenschappelijk’ voorbereid. Ik heb gebruikgemaakt van de deskundigheid van experts op het gebied van spreken, schrijven, communiceren, taal et cetera. Iedereen van wie ik iets gebruikt heb, staat of in het boek zelf met een vermelding, of in de aanbevolen literatuur aan het einde van dit boek.

Drillster

Je herkent het vast, je leert iets en amper twee weken later ben je het grootste deel van je kersverse kennis en vaardigheden alweer kwijt. Het goede nieuws: dat kan anders. Met de Drillster-leermethode voorkom je dat jouw kennis en vaardigheden verdwijnen.

In het hoofdstuk Taalverzorging zijn daarom Drillster-opdrachten opgenomen om je taalvaardigheden eindeloos te oefenen en vooral verder te verbeteren.

Door de Drillster-opdrachten uit te voeren zul je:

- een hoger rendement op je leren behalen
- betere toetsresultaten behalen
- meer zelfvertrouwen ontwikkelen en minder fouten op de werkvloer maken.

Video-uitleg

Elk hoofdstuk start met een video getiteld: **Marcel vertelt over.**

Ik vertel daarin wat de belangrijkste aandachtspunten in het hoofdstuk zijn. Bekijk deze video's steeds en beantwoord de bijbehorende opdracht voordat je verdergaat met het hoofdstuk.

Bekijk de video waarin Marcel zich voorstelt.

Uitgewerkte voorbeelden

In dit boek worden taalproducten, zoals presentaties, gesprekken en schrijfproducten aan de hand van de theorie stap voor stap opgebouwd. Uiteindelijk staan in de hoofdstukken volledig uitgewerkte voorbeelden, maar om het je bij de voorbereiding op het examen wat makkelijker te maken zijn de voorbeelden uit de hoofdstukken *Spreeken* en *Schrijven* ook verzameld in een apart hoofdstuk (Hoofdstuk 7) achterin het boek.

Extra opdrachten

In de digitale omgeving *Boom Digitaal* staan voor elk hoofdstuk extra opdrachten. In de loop van de tijd worden deze telkens aangevuld.

Ben je docent?

Als docent van een BBL-opleiding heb je weinig tijd om je studenten voor te bereiden op de examens. Vaak heb je gedurende de opleiding niet meer dan drie tot vier perioden van tien weken om je studenten klaar te stomen. Dit boek en de bijbehorende digitale omgeving kunnen je daarbij helpen. De hoofdstukken zijn ingedeeld naar de examens waarop de studenten worden voorbereid. In elk hoofdstuk staat de benodigde theorie en staan veel concrete voorbeelden die studenten in de praktijk en/of op het examen tegen kunnen komen. Bij elk hoofdstuk hoort een voorbeeldleswijzer en een aantal oefeningen die in de digitale omgeving klaarstaan. De meeste oefeningen kunnen de studenten zelfstandig maken en controleren. Dat zal niet altijd gaan. Schrijfwerk eist bijvoorbeeld toch de hand van de docent. De voorbeeldleswijzer gaat uit van drie perioden van elk tien weken om studenten voor te bereiden op de examens. Je kunt daar als docent naar hartenlust op variëren, afhankelijk van de tijd die je tot je beschikking hebt en hoe het vak Nederlands binnen je opleiding is georganiseerd.

En nu?

Ik hoop dat je je als student na het doorwerken van deze stof goed voorbereid voelt op je examens. En niet alleen dat. Ik hoop ook dat je na je schoolcarrière nog eens teruggrijpt naar dit boek. Vooral op de momenten dat de zenuwen weer even door je lijf gieren, omdat je toch een presentatie moet houden of een e-mail moet schrijven waar veel van afhangt.

Voor nu wens ik je veel succes met de voorbereiding op je examens.

Marcel Heunks

HOOFDSTUK 1

SPREKEN

Het begin

Daar stond ik dan. Voor het eerst moest ik mijn collega's toespreken. Ik weet niet eens meer waarover het ging. Het was mijn eerste optreden als spreker, dat weet ik nog wel. Hoe ik mij erdoorheen geworsteld heb? Geen idee. Kreeg ik applaus? Weet ik ook niet meer.

Misschien denk je er hetzelfde over als ik destijds. Dat je bij het idee van een presentatie geven al een kriebel in je buik voelt opkomen. Je bent niet de enige. Meer dan 90% van de mensen heeft in meer of mindere mate last van spreekangst [Richmond, V. P., & McCroskey J. C. (1989).] Net al jij staan ze liever niet voor een groep, al bestaat die groep uit slechts twee examinatoren.

Wat je eraan kunt doen is je maximaal voorbereiden, want training helpt echt [Rodger Clayton Bednar, B.A. (1991).]. Ik wil je daar met dit hoofdstuk heel graag bij helpen. Allereerst kijken we hoe het fundament van een presentatie in elkaar zit. Daarna bouwen we op dat fundament een presentatie die staat als een huis en uiteindelijk passen we allerlei verfraaiingen toe die het publiek (of het nou examinatoren, je collega's of congresgangers zijn) omver blazen.

Met al die voorbereidingen kun leren spreken als... jezelf.

Opdracht 1 Marcel vertelt over spreken

Bekijk de video over spreken.

Wat is de kernboodschap van Marcel?

Opdracht 2 Presenteren

- Wanneer was jouw laatste presentatie?
- Kun je nog terughalen hoe je je toen voelde?
- Wat zou je bij een volgende presentatie anders willen doen?

De heilige drie-eenheid van het spreken

Elke presentatie heeft drie onderdelen die er altijd inzitten. Het maakt daarbij echt niet uit of de presentatie door Barack Obama, Mark Rutte of door jou wordt gehouden. De drie onderdelen vormen het fundament van elke presentatie. Bovendien hebben ze alle drie een eigen rol in het stuk. Ze vormen samen een krukje met drie poten. Haal je een van de poten weg, dan valt het krukje onherroepelijk om. Omdat ze samen zo belangrijk zijn en niet zonder elkaar kunnen, noem ik ze de heilige drie-eenheid van het spreken.

Wat zijn dan die drie poten die het krukje overeind moeten houden? Dat zijn de inleiding, het middenstuk en het slot.

Laten we beginnen met een voorbeeldpresentatie:

Stel je eens een tompouce voor. Twee knapperige stukken koek, de stevige gele bakkersroom ertussen en dit alles afgemaakt met een glanzende, roze laag glazuur. Loopt het water je in de mond? Goed, laat dat beeld direct los. Mijn naam is Brenda de Boer en ik ga jullie vertellen over mijn stageproject en hoe ik daardoor als leerling-kok vanaf nu anders tegen tompouces aankijk.

De opdracht die ik kreeg was dat ik een voorgerecht moest maken en dat het een tompouce moest zijn. Net als jullie had ik ook het gebakje in gedachten, maar dat kon natuurlijk niet. Eerst dacht ik dat me dat nooit zou lukken, maar ik vond de uitdaging te mooi om het niet te doen. Dus ik ging aan de slag.

Als eerste probeerde ik erachter te komen of je ook een zoet voorgerecht kunt hebben. Dat werd niets. Daarna ben ik uitgegaan van de vulling. Als je een mousse maakt, kan dat de vulling zijn. Ik wist nog van de lessen op school hoe je een mousse moet maken en dat je die ook met bijvoorbeeld zalm kunt maken.

Daarna heb ik gekeken naar de koek aan de onderkant en de bovenkant. Daarvoor heb ik bladerdeeg gebruikt, maar niet zomaar bladerdeeg. Ik heb daar allerlei kruiden aan toegevoegd die goed passen bij zalm. Voorbeelden zijn dille, peterselie en oregano.

Als laatste moest ik ook iets voor de glazuurlaag hebben. Daarvoor heb ik een eigen kruidenkaas gemaakt. Alles bij elkaar was het een mooi voorgerecht.

Mijn stagebegeleider vond dat het goed gelukt was, maar hij vond het niet heel erg origineel.

Daarmee kom ik op een voordeel en een nadeel van mijn aanpak.

Het voordeel is dat ik snel aan de slag kon, omdat ik dicht bleef bij het idee van de tompouce die we allemaal kennen. Maar dat is ook een nadeel, want daardoor heb ik niet buiten de kaders gedacht en dat had mijn stagebegeleider wel graag gezien. Nu wil ikzelf nog een project waarbij ik mezelf uitdaag om juist wel buiten de kaders te gaan denken.

Toch ben ik wel tevreden met hoe het is gegaan. Daar heb ik twee redenen voor. Als eerste is het me gelukt om zelf een oplossing te vinden. En als tweede heb ik het stapsgewijs aangepakt.

Mijn valkuil voor een volgend project is dat ik te snel denk dat ik iets heb. Daardoor kan het zijn dat ik niet buiten de kaders ga en dat zou zonde zijn.

Het was een mooi project en samenvattend heb ik een tompouce gemaakt waar toch niet veel mensen in eerste instantie aan denken. Ik begon bij het gebakje dat iedereen kent en ik ben geïndigd bij een voorgerecht met zalm.

Dit is een projectbeschrijving die een examenopdracht had kunnen zijn. De witregels markeren in dit geval de overgang van inleiding naar middenstuk en van middenstuk naar slot. Denk je eens in dat één van deze onderdelen ontbreekt. Zonder inleiding begin je plompverloren. Zonder middenstuk heb je geen inhoud en zonder slot zit iedereen je aan te kijken met een blik van ‘Komt er nog wat?’

Opdracht 3 Opwarmen

De opdrachten over spreken gaan er vanuit dat je nog niet weet wat je examenopdracht precies gaat zijn. Echter, mocht je al precies weten wat je voor je examen moet doen, dan kun je opdracht 3 tot en met 8 gebruiken als voorbereidende opdrachten. Je maakt dan de opdracht op basis van de examenopdracht die je hebt gekregen.

In dat geval kun je de eindopdracht als een checklist gebruiken. Je controleert of alle onderdelen van je presentatie op de juiste manier erin zitten. De stof tijdens de lessen kun je direct koppelen aan onderdelen van je presentatie, waardoor je gedurende de lessenreeks je eindpresentatie stukje bij beetje opbouwt.

Bekijk de presentatie en beantwoord de vraag.

Wat valt je allemaal op aan deze presentatie?

Opdracht 4 Pitch jezelf

De opdracht *Pitch jezelf* bestaat uit twee onderdelen:

- Bereid een pitch voor van maximaal twee minuten waarin je jezelf op een verrassende wijze voorstelt.
- Houd deze pitch voor je klasgenoten.